

ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วให้คณะวิจัย จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และทุกฝ่าย แล้วนำไปเชื่อมโยงความรู้กับหลักสูตร เพื่อให้คณะครูที่จะทำการสอน เขียนแผนการสอน ผักตบช่อ และประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

3. กำหนดความต้องการร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนการสอนกับคณะวิจัย โดยจัดรูปแบบเวทีชาวบ้าน ได้เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระจำนวน 5 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 ผลการประชุม จากการระดมความคิดของคณะครู ได้กำหนดความต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ -

1. ด้านอาชีพ	- อาชีพเสริม
2. ระบบนิเวศน์	- การอนุรักษ์ป่า
	- การอนุรักษ์น้ำ
	- ขยะ
	- ลดการใช้สารเคมี
	- ธรรมชาติศึกษา
3. ด้านอื่น ๆ	- ด้านสาธารณสุข
	- สาเหตุโรค
	- โรคเอดส์
	- เรื่องเพศศึกษา

ครั้งที่ 2 ตัวแทนนักเรียนทุกชั้นจำนวน 30 คน ต้องการที่จะเรียนรู้อย่างหลากหลายสรุปได้ ดังนี้

1. ประวัติของโรงเรียนบ้านร่องเบือ
2. ประวัติบ้านร่องเบือ
3. ประวัติตำบลห้วยสัก
4. การเลือกตั้งท้องถิ่น
5. บทบาทหน้าที่ของกรรมการปกครองท้องถิ่น
6. ภาษาล้านนา
7. คนศรีพื้นบ้าน
8. ศาสนา จริยธรรม คุณธรรม
9. ฟ็อนเมือง (ฟ็อนพื้นบ้าน)
10. บายศรี

11. ประเพณีพื้นบ้าน
12. การอยู่ไฟ
13. คาถา
14. หมอเมือง (หมอพื้นบ้าน)
15. สมุนไพรพื้นบ้าน
16. อาชีพเสริม
17. การอนุรักษ์ป่า
18. การอนุรักษ์น้ำ
19. วัสดุเหลือใช้มาทำเป็นของใช้
20. การลดใช้สารเคมี
21. ด้านสาธารณสุข (เรื่องเพศศึกษา)
22. ศึกษาเกี่ยวกับดวงดาว
23. ทำไมคนแก่ต้องเคี้ยวหมาก

ครั้งที่ 3 ตัวแทนของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความต้องการให้มีการสืบพหุภูมิปัญญาที่ดั้งเดิม ดังนี้

1. ประวัติโรงเรียนและหมู่บ้านร่องบัว
2. ประวัติตำบลหัวอัส
3. ประวัติจังหวัดเชียงราย
4. การเลือกตั้งท้องถิ่น
5. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการทุกระดับ
6. ภาษาล้านนา
7. คนตรีพื้นบ้าน
8. ศาสนา จริยธรรม และคุณธรรม
9. พืชนพื้นบ้าน
10. บายศรี
11. ประเพณีพื้นบ้าน
12. กีฬาพื้นบ้าน
13. หมอเมือง
14. สมุนไพรพื้นบ้าน
15. เกษตรกรรม

16. อาชีพเสริม
17. การอนุรักษ์ป่า และน้ำ
18. ชยะ
19. ด้านสาธารณสุข

ครั้งที่ 4 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนต้องการให้ถูกเป็นคนเก่ง และเป็นคนอ่านหนังสือง่าย ได้กำหนดความต้องการ ดังนี้

1. ประวัติบ้านร่องบัว
2. สิทธิและหน้าที่ในการใช้สิทธิ์ และการสมัครรับเลือกตั้งส่วนท้องถิ่น
3. บทบาทหน้าที่ขององค์กรส่วนท้องถิ่น
4. ภาษาถิ่น
5. คนดีพื้นบ้าน
6. ศาสนา จริยธรรม คุณธรรม
7. พื้นดินบ้าน
8. บอศรี
9. ทาถา หมอเมือง
10. เกษตรกรรม
11. อาชีพเสริม
12. การอนุรักษ์ป่า และน้ำ
13. ผลการใช้สารเคมี
14. ธรรมชาติศึกษา
15. ชนเผ่าตึก

ครั้งที่ 5 จัดเวทีชาวบ้านโดยมีตัวแทนจาก 4 กลุ่ม คือ คณะครู นักเรียน ตัวแทนชุมชน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสรุปความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างชุมชนกับคณะวิจัย ซึ่งรวมความคิดในการกำหนดความต้องการ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ประวัติหมู่บ้าน โรงเรียนบ้านร่องบัว
2. ประวัติตำบลหัวดัก
3. ประวัติจังหวัดเชียงราย
4. การเลือกตั้งท้องถิ่น
5. บทบาทหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่น

6. สิทธิและหน้าที่ในการใช้สิทธิ และการสมัครรับเลือกตั้งส่วนท้องถิ่น
7. ภาษาล้านนา
8. คนตรีพื้นบ้าน
9. ศาสนา จริยธรรม คุณธรรม
10. ฟ้อนพื้นบ้าน
11. บาสกรี
12. คางา
13. หมอเมือง
14. การอยู่ไฟ
15. ประเพณีพื้นบ้าน
16. กีฬาพื้นบ้าน
17. สมุนไพรพื้นบ้าน
18. อาชีพเสริม
19. การอนุรักษ์ป่า และน้ำ
20. เกษตรกรรม
21. ขยะ
22. การลดใช้สารเคมี
23. ชามศพติด
24. ไรคเฮดส์
25. เพศศึกษา
26. ด้านสาธารณสุข
27. วัสดุเหลือใช้มาทำของใช้
28. ธรรมชาติศึกษา
29. การศึกษาควงควาว
30. ทำไมคนแก่ต้องเสียขวามาก

จากการสรุปแนวคิดและความต้องการของแต่ละกลุ่ม คณะวิจัยได้รวบรวมสรุปได้ทั้งหมด 6 ประเด็น คือ

- 1.) ชุมชนของเรา
- 2.) การปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3.) มรดกพื้นบ้าน

4.) อาชีพที่สุจริตในชุมชน

5.) สาธารณสุขชุมชน

6.) ระบบนิเวศในชุมชน

คณะวิจัยทำการร่างหลักสูตร โดยยึดแนวทางการความต้องการของชุมชน พร้อมทั้งได้วิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้าน ศักยภาพของท้องถิ่น จึงได้กำหนดเนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอน โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ กำหนดเนื้อหาออกเป็น 2 ช่วง จำนวน 6 ชุดวิชา ดังนี้ การละเล่นพื้นบ้าน ของกินบ้านเฮา คนตรีพื้นบ้าน คำบถของฉัน อำเภอเมืองเชียงราย และจังหวัดเชียงราย แต่เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำมีเนื้อหามาก ไม่สะดวกที่จะนำมาใส่ไว้ในรายงาน จึงแยกรายละเอียดของหลักสูตรไว้ซึ่งหลักสูตรที่จัดทำมี 2 ด้าน คือด้าน สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

การกำหนดหลักสูตรไปใช้ คณะวิจัยได้กำหนดชุดวิชาให้แต่ละชั้นเรียนนำไปทดลองสอนตั้งแต่ชั้น ป.1 - ป.6 โดยจัดสอนแทรกในชั่วโมงว่าง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของคณะครู และการเรียนการสอนตามปกติ ดังนี้ คือ

- ชั้น ป.1 เรื่อง การละเล่นพื้นบ้าน
- ชั้น ป.2 เรื่อง ของกินบ้านเฮา
- ชั้น ป.3 เรื่อง คนตรีพื้นบ้าน
- ชั้น ป.4 เรื่อง คำบถของฉัน
- ชั้น ป.5 เรื่อง อำเภอเมืองเชียงราย
- ชั้น ป.6 เรื่อง จังหวัดเชียงราย

ก่อนนำไปใช้สอนจริงได้ประชุมครูผู้สอนและปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการเสนอรายชื่อจากการจัดเวทีชาวบ้านว่ามีความรู้ ความสามารถในการเรื่องใดเรื่องหนึ่งใน 6 เรื่องที่จะทำการทดลองสอนในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2543 โดยได้แบ่งปราชญ์ชาวบ้านออกเป็น 6 กลุ่มตามเนื้อหาที่จะสอน ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการละเล่นพื้นบ้าน
- กลุ่มที่ 2 คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านของกินบ้านเฮา
- กลุ่มที่ 3 คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านคนตรีพื้นบ้าน
- กลุ่มที่ 3 คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านคำบถห้วยสัก
- กลุ่มที่ 5 คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านอำเภอเมืองเชียงราย
- กลุ่มที่ 6 คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านจังหวัดเชียงราย

ในแต่ละกลุ่มจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน กำหนดรายละเอียดของจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา เวลา สถานที่ กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และวิธีการวัดผลประเมินผล โดยให้ครูที่จะสอนในแต่ละเรื่องมีส่วนร่วม กับปราชญ์ชาวบ้านในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วย จากนั้นจึงให้แต่ละกลุ่มมานำเสนอรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตนเอง รวมทั้งเสนอ ปัญหาและอุปสรรค โดยให้ที่ประชุมร่วมกันช่วยวางแผนแนวทางแก้ไข ปรับปรุง เสนอแนะ เพิ่มเติม จนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง แต่ละชั้นจะทำกำหนดการสอน แผนการสอน โดยคณะวิจัยเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวก ประสานงานระหว่างครูผู้สอนกับ ปราชญ์ชาวบ้าน

ในการจัดกิจกรรมเรียนการสอนแต่ละชั้นนั้น ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียน กับปราชญ์ชาวบ้านที่มีความสามารถที่แตกต่างกันตามความสนใจ ซึ่งเป็นการสนับสนุนการจัดการ ศึกษาตามอัธยาศัย โดยที่ปราชญ์ชาวบ้านแต่ละท่านจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งใน โรงเรียน นอกโรงเรียน ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนด้วย ซึ่งการจัดการเรียนนอกโรงเรียน และนอกเวลาเรียนนั้นยังได้ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนด้วย ทั้ง ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองนักเรียนด้วยกันเอง เป็นการลดช่องว่าง ระหว่างผู้ใหญ่ ปราชญ์ชาวบ้านและเด็ก ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในชุมชน

จากการที่คณะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และปราชญ์ชาวบ้านที่มาจัด กิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันใน 6 ชุมชาตั้งแต่ การละเล่นพื้นบ้าน ของกินบ้านเฮา สนคดีพื้นบ้าน อำเภอเมืองเชียงราย และจังหวัดเชียงรายสรุปผลได้ผล ดังนี้

ชั้น ป.1 เรื่อง การละเล่นพื้นบ้าน

ด้านนักเรียน มีความสนุกสนาน กระตือรือร้น มีส่วนรวมในกระบวนการเรียน การสอน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กและชุมชนในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่

ด้านครู ได้มีการวางแผน และสนับสนุนการเรียนการสอนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน

ด้านปราชญ์ชาวบ้าน ให้ความร่วมมือและเสียสละเพื่อชุมชนของตนเอง รวมถึง การเตรียมความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ในการสอนให้แก่เด็กนักเรียนในชุมชนตนเอง

ชั้น ป.2 เรื่อง ของกินบ้านเฮา

ด้านนักเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนในการเรียน มีความต้องการศึกษานอก สถานได้ด้วยตนเอง

ด้านครู ครูขาดความมั่นใจในการวางแผนการสอนและไม่มีความถนัดในเรื่องที่จะ จัดการเรียนการสอน

ด้านปราชญ์ชาวบ้าน มีการเตรียมความพร้อมในด้านจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและชัดเจนของเนื้อหาวิชาที่ตนเองได้สอนรวมถึงการประยุกต์วิธีการ และขั้นตอนการสอนที่มาจากพื้นฐานของการทำอาหาร เช่น การคัด การเก็บผัก เป็นต้น

ชั้น ป.3 เรื่อง คนศรีพื้นบ้าน

ด้านนักเรียน มีความสนใจที่จะเรียนในและนอกเวลาเรียน รวมถึงนักเรียนสามารถเลือกเรียนตามความถนัดและอัตราค่าของนักเรียน

ด้านครู ขาดความมั่นใจในตนเอง จึงต้องมีการวางแผนร่วมกันกับปราชญ์ท้องถิ่น

ด้านปราชญ์ชาวบ้าน มีความกระตือรือร้นในการที่จะถ่ายทอดความรู้และเสียสละเวลา แรงกายในการผลิตสื่อ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนนอกเวลาเรียนด้วยตนเอง

ชั้น ป.4 เรื่อง ลำดวนของฉัน

ด้านนักเรียน มีความสนใจน้อย นักเรียนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม

ด้านครู ครูยังคิดวิธีการสอนที่เป็นเนื้อหาในหนังสือ และไม่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย

ด้านปราชญ์ชาวบ้าน มีความรู้ในเรื่องที่จะถ่ายทอดดีมาก พร้อมทั้งจะเสียสละเวลา มาให้ความรู้กับนักเรียน มีการประสานงานกับครูผู้สอน

ชั้น ป.5 เรื่อง อำเภอเมืองเชียงราย

ด้านนักเรียน นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนการสอน ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและสนใจในการเรียนเนื้อหาวิชาการ

ด้านครู มีการสอนแบบบูรณาการในการเรียนการสอนเนื้อหาวิชา

ด้านปราชญ์ชาวบ้าน มีความพร้อมที่จะให้ความรู้กับนักเรียน มีสื่อประกอบการเรียนการสอน มีการวางแผนร่วมกับครูผู้สอน

ชั้น ป.6 เรื่อง จังหวัดเชียงราย

ด้านนักเรียน มีความสนใจในการศึกษานอกสถานที่ และกระตือรือร้นในการเรียนเนื้อหา

ด้านครู มีการวางแผน ประสานงานร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ได้มีการเตรียมตัวนักเรียนก่อนไปศึกษานอกสถานที่ มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง

ด้านปราชญ์ชาวบ้าน มีเทคนิควิธีการสอนที่เชื่อมโยงของเนื้อหาและมืองค์ความรู้ของเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี

คณะวิจัยได้จัดประชุมสัมมนาคณะครูผู้สอน เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องสาระของหลักสูตรกระบวนการวางแผนการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน การประเมินผล และกำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน คือ

- 1) กระบวนการวางแผนการเรียนรู้ควรให้ครู ปราชญ์ชาวบ้าน และนักเรียน ร่วมกันในการกำหนดสาระสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเนื้อหา
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
- 3) การวัดและประเมินผลต้องเป็นไปตามสภาพที่แท้จริง คือ ครู นักเรียน และปราชญ์ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

จากการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม คณะวิจัยได้สรุปผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้ ดังนี้

ด้านนักเรียน

1. มีความกระตือรือร้นและมีความสุขที่จะเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน
2. มีความสนใจ เอาใจใส่และรับผิดชอบในการเรียนรู้เป็นอย่างดี
3. ได้กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ

ด้านครู

1. คิดว่าเป็นการเพิ่มภาระในการเตรียมการสอนมากขึ้น
2. มีการประสานงานกับชุมชนมากขึ้นกว่าเดิม
3. ครูเป็นห่วงเรื่องเวลาที่สอนเกรงว่าจะมีผลกระทบต่่วิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร
4. การพาเด็กออกนอกบริเวณโรงเรียนเกรงว่าจะก่อเกิดอันตรายขึ้นกับเด็กได้
5. เป็นห่วงเรื่องประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้การสอนของปราชญ์ชาวบ้าน ที่จะไม่สามารถถ่ายทอดให้เด็กเรียนรู้ได้
6. วิทยากรมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านดี แต่การถ่ายทอดความรู้ ทำแบบชาวบ้านที่ไม่มีขั้นตอน หากผู้เรียนที่มีความรู้พื้นฐานมาบ้างจะรับรู้ได้รวดเร็ว แต่หากเป็นนักเรียนที่ไม่ค่อยมีพื้นฐานจะทำไม่ได้

ปราชญ์ชาวบ้าน

1. มีความเต็มใจที่จะมาร่วมกิจกรรม

2. ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตัวเองเกรงว่าจะถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนไม่ได้

ผู้ปกครอง

มีความยินดีสนับสนุนทุกอย่าง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มที่

ผู้นำชุมชน

1. มีความชื่นชม และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงด้านกระบวนการจัดการเรียนเป็นอย่างดี
 2. ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมากขึ้น
- หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว คณะวิจัยได้จัดเวทีชาวบ้าน โดยมีตัวแทนจาก 4 กลุ่ม คือ คณะครู นักเรียน ตัวแทนชุมชน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรับปรุง หลักสูตรท้องถิ่นและตรวจสอบความสมบูรณ์ของหลักสูตร โดยให้แต่ละฝ่ายประชุมกลุ่มย่อย ตรวจสอบหลักสูตรด้านแนวคิด หลักการ จุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้าง ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีแก้ไข ปรับปรุง และเพิ่มเติม ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ปรับปรุงในด้านขอบข่ายสาระการเรียนรู้ ดังนี้
1. เรื่องคำบลของดิน ให้เพิ่มหัวข้อสิ่งที่ภาคภูมิใจในคำบลของดิน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในคำบลของดิน
 2. เรื่องอำเภอเมืองเชียงราช ให้เพิ่มหัวข้อสิ่งที่ภาคภูมิใจในอำเภอเมืองเชียงราช
 3. เรื่องจังหวัดเชียงราย ให้เพิ่มหัวข้อสิ่งที่ภาคภูมิใจในจังหวัดเชียงราย
 4. เรื่องโรงเรียนของดินให้จัดเรียงลำดับหัวข้อใหม่โดยให้นำหัวข้อประวัติความเป็นมาของโรงเรียนไว้เป็นอันดับที่ 1

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยหลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาพื้นฐาน ช่วงประถมศึกษาโรงเรียนบ้านร่องบัว แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมโดยชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น ที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ซึ่งคณะวิจัยได้ได้แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือชุมชนของรวมและมรดกพื้นบ้าน หลังจากนั้น ได้จัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นโดยมีครูและปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมกันวางแผน กำหนด เวลา สถานที่ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สื่อ การวัดผลประเมินผล แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลา จึงได้ทดลองดำเนินการแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 2 ช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สอนชุดมรดกพื้นบ้าน ช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สอนชุดชุมชนของเรา

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงองค์ความรู้และความต้องการของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านร่องบัว ปราชญ์ชาวบ้านที่ทรงคุณความรู้ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของถ้ำนาในจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีชาวบ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ออกสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนบ้านร่องบัว ตำบลห้วยสัก จังหวัดเชียงราย สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น เพื่อเก็บข้อมูลขั้นพื้นฐาน ความต้องการของท้องถิ่น การประชุมกลุ่มย่อยของผู้นำชุมชน คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน เพื่อหาความต้องการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่ม และการจัดเวทีชาวบ้านโดยให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำความคิดเห็นในที่ประชุมมาเสนอเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน คณะวิจัยได้สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัย ตามลำดับต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มี 2 ส่วน คือ ส่วนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและส่วนที่ทดลองการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ขั้นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

1. ได้แนวทางการปฏิบัติที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการจัดทำหลักสูตร

ท้องถิ่น

2. ได้ทราบความต้องการของชุมชนในการจัดการศึกษา
3. ได้หลักสูตรท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ตรงกับความต้องการ

อย่างแท้จริง

ขั้นตอนการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

1. ได้แนวทางของกระบวนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ
2. ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนรูระหว่าง ครูผู้สอน ราษฎรชาวบ้านและผู้เรียน
3. ได้แนวทางแก้ไขปัญหาของการจัดการเรียนรูระหว่าง ครูผู้สอน ราษฎรชาวบ้านและผู้เรียน
4. ได้ทราบเงื่อนไข (บริบท) ที่ส่งผลให้การจัดทำและการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ชุมชนองค์กรท้องถิ่น ราษฎรชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จากการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจ และให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี ทั้งยังได้เสนอแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ส่วนของครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น และต้องมีการประสานงานระหว่างราษฎรชาวบ้าน ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การผลิตสื่อ การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงร่วมกัน ขณะเดียวกันนักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจเรียน และได้วิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา ทุกสถานที่ ในส่วนขององค์กรท้องถิ่นได้ให้ความร่วมมือ โดยได้เสนอสร้างหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องการเมืองท้องถิ่น รวมทั้งได้ให้ความร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา ส่วนราษฎรชาวบ้าน ได้สละเวลามาให้ความรู้แก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ โดยได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น ที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้

อภิปรายผล

จากการทดลองจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทำให้คณะวิจัยทราบว่าปัญหาอุปสรรค คือ การจัดการเรียนการสอนที่ไม่เต็มรูปแบบ การใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่ได้แยกออกจากเวลาเรียนปกติที่ส่วนกลางกำหนดให้ ผลจากการวิจัยพบว่า

ผู้นำชุมชน

มีความพร้อมในการจัดการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ให้ความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตร โดยได้แสดงความคิดเห็น เสนอวิธีการในการจัดการเรียนการสอน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะเกิดกับผู้เรียน อันจะส่งผลไปถึงชุมชนของตนเองในโอกาสต่อไป มีความภาคภูมิใจที่ตนเองได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา และต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผู้ปกครองนักเรียน

ให้ความร่วมมือแสดงความคิดเห็นในการวางแผน กำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน สนับสนุนด้านงบประมาณ แต่เนื่องจากต้องประกอบอาชีพจึงไม่ค่อยมีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกชั้นตอน ซึ่งการจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยจะสามารถแก้ปัญหานี้ได้

ปราชญ์ชาวบ้าน

มีความกระตือรือร้น และมีภาคภูมิใจที่ตนเองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต้องการสืบทอดองค์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ให้กับลูกหลานในชุมชน ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น วิธีการดำเนินงาน การใช้สื่อที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน วิธีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งได้เสนอแนะวิธีการประยุกต์องค์ความรู้ให้เข้ากับวิถีชีวิตในปัจจุบันด้วย

องค์กรส่วนท้องถิ่น

ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดความต้องการ วิธีการดำเนินงาน และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย รวมทั้งได้เสนอแนะแนวทางการจัดของงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรส่วนท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้กับผู้นำแต่ละชุมชน

ครู

เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์ วิธีดำเนินการ เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งพบว่าครูต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้มาอีกผู้เรียนเป็นสำคัญและวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร :
คุรุสภา, 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กระทรวงศึกษาธิการ. รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, 2541.
- พิสิฐ นาครำไพ. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : การพัฒนาส่วนย่อยเพื่อแก้
ปัญหาส่วนใหญ่. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.พ., ม.ป.ป.

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมการดำเนินงาน

ประชุมคณะกรรมการในโรงเรียน

ประชุมผู้นำชุมชน

ประชุมตัวแทนผู้ปกครอง

ประชุมตัวแทนนักเรียน

การจัดเวทีชาวบ้าน

ความต้องการของท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ตัวแทนผู้นำชุมชนแสดงความคิดเห็น

ระดมความคิดเห็นของกลุ่ม

การเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมในการวัดผลของปราชญ์ชาวบ้าน

การสอนดนตรีพื้นบ้าน

การเรียนรู้การสอนดนตรีพื้นบ้านโดยปราชญ์ชาวบ้าน

การเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้าน

การเรียนการสอนที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ

